

ความเข้มแข็งของชุมชนในการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออก

สลิลา ปฐมกาญจนา

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร

วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต (การจัดการสิ่งแวดล้อม)

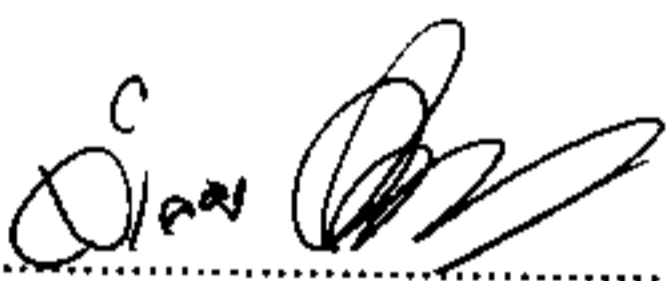
สำนักพัฒนาบัณฑิตศึกษา

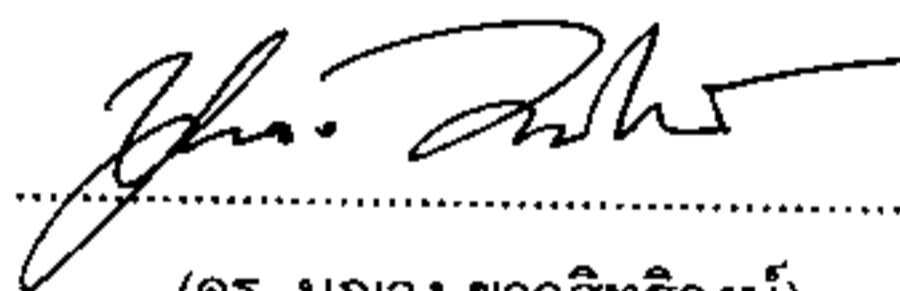
สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์

พ.ศ. 2547

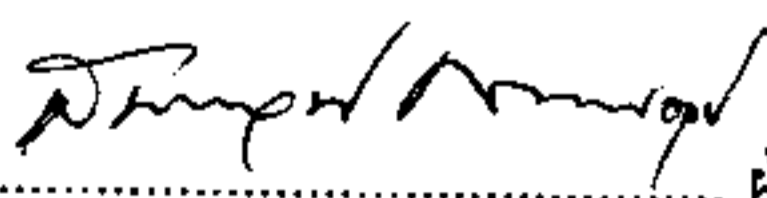
ความเข้มแข็งของชุมชนในการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออก
สลิลา ปฐมกาญจนา
สำนักพัฒนาบัณฑิตศึกษา

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ได้พิจารณาแล้วเห็นสมควรอนุมัติให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต (การจัดการสิ่งแวดล้อม)

ผู้ช่วยศาสตราจารย์  ประธานกรรมการ
(ดร. จำลอง โพธิ์บุญ)

รองศาสตราจารย์  กรรมการ
(ดร. บุญจง ชาวสิทธิวงษ์)

ผู้ช่วยศาสตราจารย์  กรรมการ
(ดร. ชัชชย ศุภดิษฐ์)

ผู้ช่วยศาสตราจารย์  ผู้อำนวยการ
(ดร. สมพจน์ กรรณนุช)
วันที่ 30 กันยายน 2547

บทคัดย่อ

ชื่อวิทยานิพนธ์	:	ความเข้มแข็งของชุมชนในการป้องกันและควบคุมโรค ไข้เลือดออก
ชื่อผู้เขียน	:	นางสาวสลิลา ปฐมกาญจนา
ชื่อปริญญา	:	วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต (การจัดการสิ่งแวดล้อม)
ปีการศึกษา	:	2547

การศึกษาเรื่องนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อ 1) ศึกษาความเข้มแข็งของชุมชนในการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออก 2) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความเข้มแข็งของชุมชนในการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออกและตัวแปรสำคัญอื่นๆ กับปัจจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้องและ 3) เสนอแนะแนวทางการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนในเรื่องดังกล่าว การเก็บรวบรวมข้อมูลใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ อาสาสมัครสาธารณสุข ผู้นำชุมชน ประชาชนในพื้นที่ศึกษา และผู้บริหาร/บุคลากรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยมีพื้นที่ศึกษาในทุกภาคทั่วประเทศ โดยแต่ละภาคได้คัดเลือกจังหวัดที่มีอัตราป่วยโรคไข้เลือดออกสูงและต่ำภาคละ 2 จังหวัด และในแต่ละจังหวัดคัดเลือกเทศบาล 1 แห่ง และ อบต. 1 แห่งเป็นพื้นที่ศึกษา ส่วนในเขตกรุงเทพมหานครได้คัดเลือกเขตที่มีอัตราป่วยโรคไข้เลือดออกสูงและต่ำอย่างละ 1 เขต เป็นพื้นที่ศึกษา และในแต่ละพื้นที่ศึกษาจะมีกลุ่มตัวอย่างเป็น อาสาสมัครสาธารณสุข ผู้นำชุมชน และประชาชน จำนวนประมาณ 65 คน รวมจำนวนตัวอย่างทั้งสิ้น 1,218 ตัวอย่าง นอกจากนี้ เป็นผู้บริหาร/บุคลากรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแห่งละประมาณ 5 คน รวมจำนวนตัวอย่าง 37 ตัวอย่าง

ผลการศึกษา พบว่า ความเข้มแข็งของชุมชนในการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออก โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง โดยปัจจัยที่มีผลต่อความเข้มแข็งของชุมชน คือ ระดับการศึกษา การได้รับการอบรม ความรู้ ทักษะคติของชุมชน และการดำเนินงานเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ปัจจัยด้านระดับการศึกษา การได้รับข้อมูลข่าวสาร การได้รับการอบรม มีความสัมพันธ์กับความรู้ ส่วนความรู้ ระดับการศึกษา และการได้รับการอบรมมีความสัมพันธ์กับทัศนคติ นอกจากนี้ยังพบว่า การดำเนินงานของชุมชนในการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออกมีความสัมพันธ์กับอัตราป่วย/ตายด้วยโรคไข้เลือดออก ปัญหาอุปสรรคที่สำคัญมากที่สุดตามความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ การขาดความร่วมมือ

(4)

รองลงมา ได้แก่ ขาดแคลนงบประมาณและวัสดุอุปกรณ์ และขาดประสิทธิภาพในการประชาสัมพันธ์

แนวทางการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนในการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออก 2 มาตรการ ได้แก่ 1) มาตรการสร้างความร่วมมือ ประกอบด้วยการสร้างทีมงานในชุมชนเพื่อเฝ้าระวัง ป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออก ให้ทีมงานร่วมกันสำรวจปัญหา วางแผนการแก้ไข ดำเนินการตามแผน ร่วมติดตามประเมินผลการดำเนินการ และร่วมพัฒนาหรือปรับปรุงแผนการดำเนินงานให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น โดยมีองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นช่วยเหลือสนับสนุน 2) มาตรการเสริมสร้างการดำเนินงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เน้นการให้ความรู้แก่ผู้บริหารและบุคลากรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้นำชุมชน อาสาสมัครสาธารณสุข และประชาชนเกี่ยวกับการบริหารจัดการ รวมทั้งความรู้เกี่ยวกับการเฝ้าระวัง ป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออกอย่างเป็นระบบ

ABSTRACT

Title of Thesis : Capability of Communities in Dengue Haemorrhagic
Fever Prevention and Control
Author : Miss Salila Pathomkanjana
Degree : Master of Science (Environmental Management)
Year : 2004

The aims of this study were: 1) to examine capability of communities in dengue haemorrhagic fever prevention and control; 2) to analyse factors affecting such capability and other important issues; and 3) to suggest measures for community capability building in doing such activities.

A structural interview was applied to samples composing of public health volunteers, community leaders, citizens and local authorities' administrators and staff in all areas of study, the northern, the southern, the central and the northeastern. In each of these 4 parts of Thailand, 2 provinces with high and low rate of dengue virus outbreak were selected as sampled areas of study. In each sampled province, 1 municipality and 1 Tambon administration organization were selected. In each community about 65 persons were selected. Altogether, there were 1,218 samples from communities plus 37 administrators and staff from local authorities.

The result of this study indicated that the overall capability of communities in dengue haemorrhagic fever prevention and control was at medium level. The analysis of relationship among important parameters found that: 1) Education levels, training, knowledge, attitude and performance in community capability building of local authorities were related to capability of communities in dengue haemorrhagic fever prevention and control; 2) education levels, access to information and training were related to knowledge of the samples; 3) knowledge of the samples, education levels and training were related to attitude of the samples; and 4) performance of

communities in dengue haemorrhagic fever prevention and control were related to sick and dead rate.

The significant problems or obstacles according to the samples' opinions were lack of participations, inadequacy of appropriation and materials, and inefficiency of public relation, respectively. The first measure suggested to improve the capability building was to activate participation mainly by establishing working groups. These working groups should have responsibility for problem identification, planning for corrective action, plan implementation, evaluation and increasing quality of plan with supports from local authorities in training the working groups on management including systematic prevention and control of dengue haemorrhagic fever. The second measure was to emphasize more on providing knowledge to all people concerned about management, prevention and control of dengue haemorrhagic fever.

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงได้ด้วยดี ด้วยความอนุเคราะห์จากบุคคลหลายท่านที่ได้ให้ความช่วยเหลือด้านข้อมูล ข้อเสนอแนะ คำปรึกษา และกำลังใจ

ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณ ผศ.ดร.จำลอง โพธิ์บุญ ประธานกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ รศ.ดร.บุญจง ขาวสิทธิวงษ์ และ ผศ.ดร.ชัชชัย ศุภดิษฐ์ กรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ ที่ได้ให้คำปรึกษาและชี้แนะในการปรับปรุงแก้ไขเนื้อหาให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

ขอกราบขอบพระคุณอาจารย์ทุกๆ ท่านในสำนักพัฒนาบัณฑิตศึกษา ที่ได้ประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้ให้แก่ผู้วิจัย และขอขอบคุณเจ้าหน้าที่สำนักพัฒนาบัณฑิตศึกษาทุกๆ ท่าน ที่ให้ความช่วยเหลือในการประสานงานระหว่างการศึกษาและการจัดทำวิทยานิพนธ์เป็นอย่างดี

ขอขอบคุณพี่ชานันต์ ไม้เกตุ และพี่ระพี ผลพานิชย์ สำหรับคำแนะนำเรื่องการจัดทำวิทยานิพนธ์รวมถึงการวิเคราะห์ข้อมูลต่างๆ และขอขอบคุณพี่ๆ เพื่อนๆ หลักสูตรการจัดการสิ่งแวดล้อม รุ่น 7 ทุกท่านที่ให้คำแนะนำและเป็นกำลังใจที่ดีในระหว่างการศึกษา

สุดท้ายนี้ ขอกราบขอบพระคุณคุณพ่อณรงค์ และคุณแม่พจมาน ปฐมกาญจนา ที่ให้โอกาสและสนับสนุนด้านการศึกษาและเป็นแบบอย่างที่ดีในการดำเนินชีวิตของผู้วิจัยมาโดยตลอด และขอบคุณพี่น้องที่รักในพระคริสต์ทุกๆ ท่าน ที่เป็นกำลังใจที่ดีเสมอมา

สลิลลา ปฐมกาญจนา

กันยายน 2547